

32 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

Bibliai ismeretterjesztő füzetek

**Megjelenik a Keresztény Értelmiségi Kör
és az Agapé Kiadó gondozásában a Hitélet folyóirat mellékleteként**

32A – GALILEÁTÓL JERUZSÁLEMIG

János, aki sok évvel az első pünkösdt eltelte után írta meg evangéliumát, Jézus drámáját így fogalmazta meg: „Övéihez jött, de övéi nem fogadták be” (1,11). Jézus jó cselekedeteket vitt végbe egész életében, mégis övéi – falubelije, rokonai és Galilea népe – elvetették. Jeruzsálemben sem fogadták be a zsidók és a rómaiak.

A hit hiánya „övéinél”

Az első ellenállás Jézussal szemben Názáretben mutatkozott meg, ahol Jézus növekedett, és azok között az emberek között, akik őt ácsnak és az ács fiának tartották (Mk 6,3; Mt 13,55; Olvassa el a B51-et).

- A nép nem hitt benne. Jézus hitetlenségük miatt nem tett csodát, s szomorúan állapította meg, hogy senki sem próféta saját hazájában (Mk 6,1–6).

- Falubelije hitetlensége gyűlöletbe csapott át: „Felpattantak, kiűzték a városon kívülre, és fölvezették arra a hegyre, amelyen városuk épült, a szakadék szélére, hogy letaszítsák. De ő áthaladt köztük és eltávozott” (Lk 4,29–30).

Rokonaira, „a testvéreire” is jellemző a bizalmatlanság (olvassa el a B52-t). Egy napon azonban csatlakoztak hozzá néhányan, hogy tanítványai lehessenek, de kezdetben nem hittek benne, sőt aggasztotta őket széleskörű tevékenysége. Elterjedt róla a hír, hogy megzavarodott (Mk 3,21). Ezért egy napon felkeresték Máriát, hogy győzze meg Fiát: változtasson tevékenységén (Mk 3,32–35). Jézus azonban hű maradt küldetéséhez, s határozottan kijelentette, hogy számára Isten akaratának a teljesítése mindennél fontosabb (vö. Lk 2,49). Az ő új családját ettől fogva azok képezik, akik hallgatják Igéjét és teljesítik azt. Mária valójában az, aki mindig így élt: kereste Isten akaratát, amint az kifejezésre jutott az angyali üdvözléskor (Lk 1,38 és 45), a kánai menyegzőn (Jn 2,5), a keresztnél (Jn 19,25) és a Szentlélek várásakor (ApCsel 1,14).

A galileai kudarc

Jézus szakítása sok rokonával és földijeivel arra a töresre emlékeztet bennünket, ami majd Jézus és az uralkodó osztály, valamint Jézus és a nép között következik be.

- Ezek közül elsőként kiemeljük Heródest, Galilea uralkodóját, akinek Jézus alattvalója volt. Heródes babonás ember volt, hitt a lelkekben (Mt 14,2). Látni akarta Jézust, de nem a hit miatt, hanem kíváncsiságból, később pedig azzal a szándékkal, hogy meggyilkolja (Lk 9,9 és 13,31).

- Az írástudók az uralkodó osztály másik csoportját képezték. Világiakról van szó, akik jól ismerték Mózes törvényét (mint például a farizeusok). A Törvény tanítóinak tartották őket, s emiatt a nép lelki vezetőivé is váltak. Kezdetől fogva szembeszegültek Jézussal, mert megbocsátotta a bűnöket, barátkozott és együtt evett a bűnösökkel, nem böjtölt (nyilvánosan), nem tartotta meg a szombatot (képmutató módon – Mk 2,1–3,6).

Egy alkalommal Galileába érkezett a jeruzsálemi farizeusoknak egy küldöttsége azzal a megbízással, hogy vizsgálja ki a „Jézus-ügyet”. Ezeknek a fanatikus embereknek és képmutatóknak a végkövetkeztetése tragikus volt: Jézust ördög szállta meg, s ezért végezni kell vele (Mk 3,22–30). Attól a naptól kezdve az írástudók, a farizeusok és Heródes-pártiak keresték a módját, hogy hogyan öljék meg Jézust (Mk 3,6).

Egy éhes nép illúziói

A tömegekkel való törésre a kenyérszaporítás miatt került sor (Jn 6,66). A nép arra a következtetésre jutott (Mk 6,52), hogy végre eljött a valódi Messiás, aki majd megszabadítja az országot a rómaiaktól, és mindenkinek kenyeret ad. János evangélista azt is megjegyzi, hogy erővel ki akarták kiáltani a zsidók királyává (6,15). Ez egy népfelkelésnek vagy államcsíny kísérletnek is beillik. Galilea népe egy fiatal kafarnaumi Tanítóval az élen erőszakkal magához ragadhatná a hatalmat.

Jézus azonban lemondott az olyanfajta messianizmusról, amilyenről a zsidók álmodoztak. A pusztában nem akarta kenyérré változtatni a köveket, és lemondott arról, hogy ember módjára uralkodjon. Nem akarta szítani az olyan emberi reményeket, amelyek alapján csodák segítségével földi paradicsomot valósíthatna meg. Krisztus ma is a keresztény emberre ruházza át azt a feladatot, hogy vállaljon küldetést és felelősséget a társadalomban és a politikai életben.

Abban a kényes helyzetben, amikor Jézus ötezer galileai férfival találta magát szemben, akik ettek a csodálatosan megszorított kenyérből, és akik készen álltak, hogy erő alkalmazásával fellázadjanak a hatalom ellen, Jézus számára nem maradt más választás, mint az, hogy visszahúzódjon. Jézus megparancsolta tanítványainak, hogy menjenek máshová, igyekezett meggyőzni a tömeget, hogy oszoljon szét, ő pedig visszavonult egy magányos helyre (Mk 6,45 k).

Ettől a naptól kezdve minden megváltozott. Jézus fokozatosan eltávolodott Galileából, Heródes területétől. Kerülte a zsinagógákat, hogy ne találkozzon az írástudókkal. Utazott Palesztina határain kívül is, de nem azért, hogy prédikáljon a pogányoknak, hanem hogy nagyobb nyugalomban tudja felkészíteni az általa meghívott Tizenkettőt az ő küldetésének folytatására (Mk 7,24.31).

Ez az idő az elmélkedés ideje is volt Jézus számára mielőtt újabb fordulatot vett volna a küldetése. Figyelme egyre jobban Jeruzsálemre összpontosult, arra a szent városra, amelynek fontos történelmi szerepe volt a választott nép életében, de amely sok prófétát is megölt (Lk 13,34). Jézus a haláltól sem riadt vissza, hiszen az önként vállalt halált, amely megtéríti a világot Isten szeretetéhez, értelmes halálnak tartotta (Lk 13,33; Jn 3,16;

Jn 15,13). Az elkövetkező időszakban háromszor fog beszélni a Tizenkettőnek saját haláláról és feltámadásáról (Mk 8,31 k.; 9,30 kk.; 10,32 kk.). A színeváltozás, amely ebben az összefüggésben történt, nagy bátorítás volt Jézus és a tanítványok számára. (Olvassa el a B99-et és 100-at.)

Az út Jeruzsálembe

Jézus tudatosan és teljesen szabadon döntött úgy, hogy Jeruzsálembe megy (Lk 9,51). Azért oda, hogy teljesítse istenszolgai küldetését: hogy életét adja sokakért (Mk 10,45). A tanítványok próbálkoztak visszatartani, de Jézus ment előre (Mk 10,32). A városba való bevonulás alkalmával két jelképes cselekmény történt: Jézus – hogy beteljesüljön Zakariás jövendölése (Mt 21,15), megengedte a népnek, hogy Dávid fiának nevezze, miközben számárháton vonult be a városba. Utána a Templomba ment, hogy kiűzze onnan azokat, akik kereskedelemre használták fel a vallást, s közben újfajta istentiszteletet hirdetett, amely az ő Testében valósul meg (Mt 21,12 kk.; Jn 2,19–22). Ellenségei azonban arra a következtetésre jutottak, hogy a császár és Jahvé ellen dolgozik. Ezért keresték az alkalmat, hogy meggyilkolják.

32B – KIEGÉSZÍTŐ OLVASMÁNYOK

99 – Jézus bizalma az ellenségei fölött

Mennyien szorongatnak, Uram,
mennyien fordulnak ellenem!
Hányan mondják rólam:
„Nincs menedéke Istenénél!”
De te, Uram, azért védőpajzsom vagy,
te vagy dicsőségem, csüggedt fejem fölemeled.
Hangos szóval kiáltottam az Úrhoz,
s ő meghallgatott szent hegyéről.
Nyugovóra tértem és elaludtam,
de fölkeltem ismét, mert az Úr a gyámolom.
Nem félek a nép ezreitől, ha ellenségesen körülvesznek.
Kelj föl, Uram, adj szabadulást, Istenem!
Hiszen minden ellenségemet arcul verted,
és a leselkedők fogait kitérted.
Az Úrnál a segítség, legyen áldásod népeden!

Zsolt 3

Világosságom és üdvösségem az Úr – kitől félnék?
Életem oltalmazója az Úr – kitől rettegnék?
Ha rám törnek a gonoszok, hogy elemésszék testemet,
elleneim és ellenségeim
megtántorodnak és a földre zuhannak.
Ha hadsereg áll is velem szemben,
szívem akkor sem remeg.
Ha harcra kelnek ellenem, akkor is bizakodom.

2

Egyet kérek az Úrtól, csak egy a vágyam:
hogy életem minden napján az Úr házában lakjam.
Hogy élvezhessem az Úr édességét,
és szemlélhessem szent templomát.
A bajnak napján elrejt hajlékában,
megvéd sátrának oltalmában,
és sziklára állít engem.
Ezért magasra emelhetem fejem,
ellenségeim fölé, akik körülvesznek.
Hajlékában dicsőítő áldozatot mutatok be,
hangszeren játszva énekelek az Úrnak.

Zsolt 27

100 – Jézussal a kereszt útján

A szűk kapun menjete be! Tágas a kapu és széles az út,
amely a romlásba visz – sokan bemennek rajta. Szűk a kapu és keskeny az út,
amely az életre vezet – kevesen vannak, akik megtalálják.

Mt 7,13–14

Aki apját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám,
aki fiát vagy lányát jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám.
Aki nem veszi vállára a keresztjét, s nem követ, nem méltó hozzám.
Aki meg akarja találni életét, elveszíti,
aki azonban elveszíti értem életét, az megtalálja.

Mt 10,37–39

Jézus testvérei, Jézus rokonai, az Úr testvérei vagy rokonai: Az Újszövetség 7 összefüggésben említi az Úr testvéreit: Mk 3,31–35 (Mt 12,46–50; Lk 8,19–21); Mk 6,3 (Mt 13,55 kk.); Jn 2,12; 7,3.5.10; ApCsel 1,14; 1Kor 9,5; Gal 1,19. Nevük Mk 6,3 szerint: Jakab, József, Júdás és Simon; 6,3 még Jézus „nővérei”-t is említi, de szám és név nélkül. Ha a tarthatatlan feltevéseket (pl. G. M. de la Garenne hipotézisét) nem tekintjük, akkor arra a kérdésre, milyen fokon voltak ezek a személyek Jézussal rokonok, három különböző válasszal számolhatunk:

a) Jézus testvérei József gyermekei egy előző házasságból; így Jakab ősevangéliuma, Alexandriai Kelemen, Órigenész, Római Hippolütosz, Cezárei Euszebiosz, Bosztrai Títusz, Szalamiszi Epiphanosz, Alexandriai Szent Cirill; Poitiers-i Szent Hilarius, Ambrosiaster, Tours-i Szent Gergely; Szír Szent Efrém; a mi századunkban J. H. Bernard, E. Stauffer, M. A. Siotes (az ortodox Keleti egyházzal). E megoldásnak a 2. sz. közepétől vannak képviselői, de véleményük nem hagyományon alapszik, amely tudott volna József első házasságából született gyermekekről, hanem így védtek meg Mária szüzességét, amint ezt Órigenész mondja is. A kánoni gyermekstörténetek nem utalnak József gyermekeire; ellenkezőleg: egyértelműen kizárják (vö. Lk 2,1–5; Mt 2,11.13 kk.; Lk 2,16–19.22.27.33.41–52). A József fia elnevezés (Jn 6,42) és Máriának a szeretett tanítványra bízása (19,26 kk.) szintén arra enged következtetni, hogy a hagyomány nem tudott József állítólagos korábbi házasságáról és e házasságából származó fiairól.

b) Jézus testvérei Józsefnek és Máriának Jézus után született gyermekei; így talán már Tertullianus, de biztosan Helvidius, Bonosus és J. G. v. Herder óta egyre több protestáns exegeta; napjainkban – főleg Th. Zahn hatására – szinte valamennyien a protestáns exegeták; G. Herzog, H. Koch és E. Buonaiuti is. – 1. E feltevés mellett felhozható néhány érv, de ha alaposabban megvizsgáljuk, akkor el kell vetnünk őket. a) Az adelphosz szó rendszerint fivért (apáról és anyáról egyaránt vagy csak féltestvért) jelent, de nem kivétel nélkül. Marcus Aurelius császár vejének, Severusnak apját adelphosznak nevezi. Egy Kr. e. 109-ből származó feliratban egy király egy másik királyt, aki anyja nővére volt a fia, úgy szólítja meg, hogy testvér. Ugyanezt a megszólítást használja a Kr. e. 2. században II. Ptolemaiosz Euergetész is egy bizonyos Lochusra vonatkozóan, aki a feliratok szerint a rokona volt. Gaius Caligula „származás szerint” unokatestvére, „vonzalma alapján” pedig testvére nevezte Tiberius Julius Alexandert, Drusus és Livilla (Gaius nagynénje) ikreinek egyikét (Philo Leg. Ad Gaium 4. § 26). Ha valaki egy távoli rokont ki akart tüntetni, akkor nem a tényleges rokonsági foknak megfelelően nevezte – (unokafivérének, unokaöccsének, sógorának), hanem az adott rokonsági fokot emelve azt mondta: testvérem. A szemita szövegekben különösen gyakori a távolabbi rokon testvéreként való említése, hiszen a héberben és az arám nyelvben nem is volt külön „unokafivér”, „unokanővér” stb. értelmű szó. Az Ószövetségben 20 helyen szerepel az ah (LXX: adelphosz) „unokafivér, rokon” értelmében (Ter 13,8; 14,14.16; 24,48; 29,12.15; 31,23.32; Lev 10,4; Józs 17,4; 2Kir 10,13; 1Kron 23,21 kk.; Jer 22,18 stb.). Ez a szóhasználat Josephus Flaviusnál (ZsidTört 1,209.211; ZsidHáb 6,356 kk.) és a Kr. e. 2/1. századi egyiptomi papiruszokban is megtalálható. Mivel a Jézus testvérei kifejezés az arámul beszélő ősegyházra vezethető vissza, nem is vitatható, hogy tágabb értelemben kell vennünk. Ha feltesszük, hogy Jézus unokafivéireiről van szó, akkor biztonsággal számolhatunk azzal, hogy Jézus testvéreinek nevezték őket; egyrészt, mert nem is állt más kifejezés rendelkezésük-

re, másrészt azért, mert az Úrnak az egyházban becsült rokonaira ez a megnevezés megtisztelő volt. És éppen ezért kellett a kifejezést a görögben szó szerint visszaadni, mert megtiszteltetés rejlett benne. b) Az a tény, hogy az Újszövetségben Jézus testvérei többször szerepelnek Máriával együtt, kizárja azt a feltevést, hogy Mária fiai voltak. De egyik szövegrész sem volna érthetetlen, ha József vagy Mária valamelyik rokonának fiait látnák bennük, akinek házában József halála után Mária otthonra talált. Egészen természetes, hogy az Úr özvegy édesanyja Fia nyilvános működése idején (Jn 2,12) és később is (ApCsel 1,14) a legközelebbi rokonok társaságában jelent meg, hogy ezek Máriával együtt törődtek Jézussal (Mk 3,21.31), hogy a názáretiek, annak kifejezésére, milyen tájékozottak egyszerű származása felől, anyján kívül legközelebbi rokonait is felemlítették (6,3). Az akkori zsidóságban az asszony alacsonyabb helyzetben volt, így érthető, hogy Mária nem lépett egyedül a nyilvánosság elé, hanem elkísérték a rokonai. Másfelől az, hogy a rokonok joguknak és kötelességüknek tartották Máriát a Fiát érintő dolgaiban támogatni, a Keleten jellegzetes nagyon erős törzsi-nemzetségi-családi kötelékekben lelki magyarázatát. c) Mt 1,25: itt a míg szóból nem következik okvetlenül, hogy Jézus születése után József házasságot kezdett Máriával; vö. a Ter 28,15; Zsolt 110,1; 1Mak 5,54 héber szövegével. A „míg” a szemitában és a görögben tagadás után is gyakran csak a hatást jelenti, amelyen belül a fő cselekvést szemlélik, anélkül, hogy arra utalna, hogy utána valami megváltozott. Hogy Mária Jézus születésekor érintetlen szűz volt, bár József előbb házába vitte, Mt 1,25 azért hangsúlyozza, mert ezáltal Iz 7,14 (a szűz fiút szül) második része is beteljesedettnek bizonyult. d) Az elsőszülött (Lk 2,7) nem tételez fel további testvéreket, mert ez a cím minden esetben megillette az első fiút, akár született utána testvére, akár nem. Egy zsidó asszony sírfeliratán a Kr. e. 5. századból ez olvasható: „Elsőszülöttem születésekor vetett véget a sors életemnek.” Lukács azért nevezi Jézust elsőszülöttnak, hogy a 2,22 kk. felölelte eseményeket előkészítse, illetve hogy Jézus mint Dávid trónja törvényes várományosát, vagyis mint Messiást mutassa be. – 2. Néhány érv egyértelműen Helvidius feltevése ellen szól. a) 2,41–52: Mária minden évben részt vett a húsvéti zárandoklaton, jöllehet ez legalább 2 heti távollétet jelentett. Ez arra vall, hogy azoktól a köröktől, amelyekben ez a perikópa kialakult és hagyományyá lett, teljesen távol állt az a gondolat, hogy Máriának akkor még egy féltucatnyi kisebb gyermekről kellett gondoskodnia. b) Mk 3,21.31–35; Jn 7,2–5: a fiatalabb testvéreknek az elsőszülött fölötti gyámkodása Keleten teljesen elképzelhetetlen, vö. Ter 27,29. Ha viszont idősebbek voltak, akkor eleve nem lehettek Mária fiai (Mt 1,23; Lk 1,26–27; 2,7). c) Az Újszövetségben sehol nincs szó Mária és József fiairól (lányairól). Csak Jézus szerepel benne József fiaként, sőt a József fiaként (Lk 3,23; 4,24; Jn 1,45; 6,42; Mt 13,55), illetve a Mária fiaként (Mk 6,3). Néhány helyen egészen természetes lett volna Jézus testvéreit Mária fiainak nevezni, ha a hagyomány tudott volna róluk, így; 3,31; Mt 12,46; Lk 8,19 és ApCsel 1,14. d) Ha Jézusnak lettek volna fivérei, érthetetlen volna, miért bízta anyját a „szeretett tanítvány”-ra (Jn 19,26 kk.). Még ha csak legendával állnánk is szemben, akkor sem volna szabad elfelejtenünk: a legendában az ősegyháznak az a meggyőződése tükröződik, hogy Jézus abban a tudatban halt meg, hogy Máriát test szerinti fiú nélkül hagyja hátra. e) Szembeötlő, hogy sehol nincs nyoma annak, hogy Jézus testvéreinek azt a nehezen felfogható értetlenségét, amelyet Jézussal szemben tanúsítottak (Mk 3,20 kk.; 31–35; Jn 7,2–5), a Zsolt 69,9 alapján („Elidegenedtem testvéreimtől, anyám fiai szemében idegen lettem”) az Írás beteljesedéseként próbál-

ják magyarázni, sőt kiélezni. Erre a zsoltárra nem kevesebb, mint 18 alkalommal hivatkozik az Újszövetség. Hogy tehát a 69,9 mégsem szerepel benne érvként, csak úgy válik érthetővé, ha feltesszük: a második részét nem tartották Jézusra vonatkoztathatónak, vagyis hogy Jézus testvérei nem Jézus anyjának voltak a fiai.

c) Jézus testvérei Jézusnak távolabbi rokonai, unokafivérei voltak. Így Szent Jeromos, Szent Ágoston, Szent Ambrus, Pelágiusz, Aranyszájú Szent János, Ciruszi Teodorósz; a középkori teológusok és a katolikus exegéták mind a mai napig; de még Luther (a mostohatestvéreknek tekintés mellett), Kálvin, Beza, Bullinger; H. Grotius, J. J. Wettstein, J. A. Bengel; a mi századunkban K. Endemann, W. K. Prentice, A. van der Mensbrugghe. Emellett a feltevés mellett szól az első két hipotézis tarthatatlanságán kívül: a) Mk 15,40: a Golgotán a többi asszony között ott volt „Mária, az ifjabb Jakab és József anyja”. Ez a Mária nem lehet azonos Jézus anyjával, akit mint egyébként, Jézus anyjaként szerepeltetne az evangélista, főleg itt, ahol Jézus kereszthalálát írja le. Ez egy Márk által eddig még nem említett másik Mária, akit épp a fiai megnevezésével különböztetett meg a többi Máriától. Később hol József anyjaként (Mk 15,47), hol Jakab anyjaként (16,1) találkozunk vele Márkban. Ha Márk ezt a Máriát első ízben fiai nevét megemlítve különböztette meg (ugyanígy Máté is), akkor feltehető, hogy ezekkel a fiúkkal előzőleg már megismertette az olvasókat. S valóban, már a 6,3 tartalmazza a két fiú nevét, együtt, ugyanabban a sorrendben, mégpedig Jézus testvérei közül az első kettőként. Ehhez járul, hogy az eredeti szövegben Márknál mindkét esetben a József név szokatlan változatban (Jóses) szerepel (6,3; 15,40.47); az Újszövetség összesen 8 Józsefet említ, de ezzel a változattal sehol másutt nem találkozunk benne, s egyébként Márkban is csak a megszokott József változat fordul elő: 15,43.45, tehát közvetlenül 15,40.47 után (!) is. Vagyis Márk tudomása szerint Jakab és József (= Jóses) egy másik Máriának, nem Jézus anyjának voltak a fiai. 2. Hogy Jézus testvérei az unokafivérei voltak Jézusnak, azt az első olyan egyházi író, aki kifejezetten róluk beszél, Hegeszipposz (Kr. u. 2. sz.) tanúsítja; egy Eusebiosz által megőrzött (Egyháztörténet IV,22,4) írásában egyebek közt ezt írja Jakab, Jeruzsálem püspöke utódának megválasztásával kapcsolatban: „Miatán az igaz Jakab vértanúságot szenvedett, mint az Úr, ugyanazért a tanításért, nagybátyjának fiát, Simeont, Kleofás fiát tették meg püspöknek (138), akit mindenki javasolt, mert az Úr második unokatestvére volt. Kleofás Józsefnak, Mária férjének volt a testvére (Eusebiosz, Egyház-

történet III.11,2, Hegeszipposzra való hivatkozással). Ha Hegeszipposz Simeont Jézus második unokatestvéreinek mondja, akkor ezzel közvetve azt is állítja, hogy elődje, Jakab az első unokatestvére volt Jézusnak. Ez bizonyosság arra, hogy amikor Hegeszipposz (Eusebiosz i. m. II.23,4) Jakabot az Úr egyik testvéreinek nevezte, akkor nem Mária fiára gondolt. De nem látszik valószínűnek, hogy Simeon Jakabnak mind anyai, mind apai részről testvére lett volna, hiszen ebben az esetben Hegeszipposz egyszerűen csak a testvéréről nevezte volna meg, nem határozta volna meg apja, Kleofás említésével közelebről. Jakab és József (Jóses) tehát Jézus unokatestvérei voltak, egy másik Máriának, nem az Úr anyjának a fiai. Apjuk nevét nem tudjuk, ugyanígy azt sem lehet megállapítani, hogy közelebről milyen kapcsolaton alapult az unokatestvéri viszony. Simon és Júdás biztosan József testvéreinek, a szintén Dávid családjából való Kleofásnak voltak a fiai. Szent Jeromosnak (és más későbbi szerzőknek) az a kísérlete, hogy egyfelől Jakab apaságát feltételezve, másfelől Jn 19,25 alapján közelebbi megállapításokat tegyenek, nem járt sikerrel. Azt a feltevést, hogy Jakab, az Úr testvére azonos Jakab apostollal, Alfeus fiával, a 7,5 alapján egyértelműen el kell vetnünk. Ugyanakkor 19,25 azért nem hozható fel érvül, mert nem állapítható meg pontosan, hány asszony állt ott a kereszttal, s az is kérdéses, vajon Kleofás Máriája azonosítható-e Jakab és József (Jóses) anyjával (Mk 15,40); végül az sem világos, vajon a nővért szűkebb („mind apáról, mind anyáról testvér”) értelemben kell-e vennünk, vagy tágabban kell értelemezni („féléstvér, unokatestvér, unokahúg, sógornő” stb.). Az a filológiai szempontból képtelen feltevés, hogy a Kleofás és az Alfeus név azonosítható, csak a 17. századi francia teológusokra vezethető vissza, nem Szent Jeromostól származik. Abból, hogy az evangéliumok Lk 2 után hallgatnak Józsefről, Jézus nevelőapjáról, arra lehet következtetni, hogy korán meghalt. Halála után Mária a fiával beolvadt legközelebbi rokonai családjába. E családnak Jézussal együtt felnövő gyermekeit a helybeliek nem is nevezhették másként, mint Jézus testvéreinek, hiszen az arámban nem is volt „unokatestvér” értelmű szó. Az ősegyház átvette az arám szóhasználatot, és a görögbe is átkerült az Úr testvéreinek kiemelésére, akik közben az Egyház tekintélyes tagjaivá váltak, de azért is, hogy a szóban forgó nevek más viselőitől egyszerűen és biztosan meg lehessen őket különböztetni.

Herbert Haag, *Bibliai lexikon, Szent István Társulat, 1989, 861–866*

32D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Miért nem tett Jézus (illetve miért tett olyan kevés) csodát Názáretben? (Mk 6,1–6)

2. Lk 8,21 szerint kik azok, akik a jövőben Jézus családját alkotják?

3. Miért akarta Heródes látni Jézust?

–

–

4. Kik voltak az írástudók?

5. Jn 6,15 szerint a nép erőszakkal királlyá akarta kiáltani Jézust. Fogalmazza meg saját szavaival, hogy mit akartak tenni a galileaiak!

6. Mi foglalkoztatta Jézust a Palesztinán kívül tett útjai folyamán?

7. Milyen hatása volt a színeváltozásnak Jézusra és tanítványaira?

8. Mi volt az oka annak, hogy Jézus önként ment Jeruzsálembe?